den Olijfberg betuigden het: „Deze Jezus die van u opgenomen is in den hemel, zal alzoo komen, gelijkerwijs gij hem naar den hemel hebt zien henenvaren." Zoo vlak hooren Hemelvaart en Wederkomst saam.

Dr. A. K.

„Aan elkeen van ons".

Maar aan elkeen van ons is de genade gegeven naar de mate der gave van Christus.
Ephese 4 : 7.

Eenvormigheid is, nu een halve eeuw geleden, de vloek der moderne richting genoemd, en nooit kan er ernstig genoeg tegen gewaakt, dat deze vloek Christus' Kerk niet verderve. In al wat God schiep komt de heerlijkheid uit het tweeërlei rijke begrip op: *variatie* en in die variatie *harmonie*. Zoo is het in Gods natuur, aan den starrenhemel en op het aardrijk, in planten- en in dierenwereld, en zoo ook moet het zijn en blijven in de wereld der menschenkinderen, burgerlijk en kerkelijk. Niet alles naar één leest, niet op aller lippen één taal, maar alles verschillend en onderscheiden, en juist, ook in die geestelijke verscheidenheid, de variatie die de harmonie doet opkomen. Zelfs de engelenwereld heeft men zich maar al te vaak als een sfeer van eentonigheid voorgesteld, en zulks wel tegen de duidelijke, besiefde voorstelling der Schrift in. Waar engelen en aartsengelen zijn, waar serafijnen en cherubijnen naast elkander in den dienst des Heeren staan, kan van eenvormigheid geen sprake zijn. Gelijk het hier op aarde onder menschen eindelooze variatie is, zoo zal 't ook in het Vaderhuis daarboven zijn. Niet de armoede van het eentonige en eenvormige, maar de rijkdom van den aloos nieuwen, eigen vorm. Zooals in de wereld der tonen het schoon uit het verschil van maat en klank opkomt, en in de wereld der kleuren tint bij tint de harmonie van het schoone doet geboren worden, zoo is het ook onder Adam's nakroost. *Veel*vormig, en toch dit veelvormige in hooger *eenheid* opgelost.

En omdat dit de Goddelijke grondtrek in al Gods creaturen is, kan het niet anders of deze betooverende gedachte: *Harmonie* door *variatie*, moet ook in Christus' Kerk het leven bezielen. Vandaar, gelijk we zagen, de onderscheiden geestelijke richtingen, die al de eeuwen door een zoo onderscheiden toon aangaven, en vandaar evenzoo de onderscheiden levensuitingen die uit het rijk verschil in nationaal karakter onder de volken heerschten. Maar, gelijk wij reeds opmerkten, bij deze twee blijft het niet. Er is in de Kerken niet alleen grondverschil in geestesrichting, en rijk-ontwikkeld verschil in nationalen volksaard, maar er is ook, en veel rijker nog, verschil, onderscheid, variatie *in de enkele personen*. En het is vooral met het oog daarop, dat de apostel ons betuigt, hoe de genade „aan elkeen van ons gegeven is naar de maat der gave van Christus."

Scherper kon het niet genomen worden.

Ons wordt hiermeê toch gezegd, niet alleen dat er soorten en groepen van menschen met een eigen neiging en aanleg zijn, maar de apostel gaat zóóver van er nadruk op te leggen, dat ook aan den geestelijken boom geen twee bladen gelijk zijn, want dat *aan „elkeen van ons"* de genade met een eigen maat is toebedeeld.

Nu ziet dit niet op de hoeveelheid, op de hoegrootheid van de gaven, maar op het *andersoortige*. Elkeen van ons ontvangt een genade naar zijn aard, in verband met zijn karakter en levensmilieu. De Heere onze God die ons in Christus de genade toebedeelt, is dezelfde God die ons schiep, die op iedere geest een eigen stempel drukte, die onze geaardheid in ons vaststelde, die aan ons karakter zijn grondtrek inprentte, en voor geheel onzen persoon in zijn eigenaardigheid zijn Goddelijk program gaf.

En nu is 't wel zoo, dat de zonde veel in ons knakte en scheeftrok, zoodat schier alles in ons misvormd werd, maar dit deed daarom den grondtrek in ons wezen niet teniet. Vrouw en man bleef onderscheiden. In de één bleef het gevoel den toon aangeven, in den ander meer het denken. De een behield een meer aarzelend en beleidvol karakter, de ander trad kloeker vooruit. Er bleven onder ons heldennaturen uitschitteren door durf en moed, en in anderen, hoe diep ze ook vielen, bleven we den naspeurenden geest bewonderen. Misvormd en verbasterd mogen de trekken van onzen aanleg zijn, maar stand hielden ze. Er zijn vrouwen die alleen den baard missen om mannen te zijn, en mannen die tot in hun pieperige stem hun verwijfdheid toonen, maar toch blijft in de een het vrouwelijk en in den ander het mannelijk wezen zeer wel herkenbaar.

Naar die natuurlijke geaardheid van den enkelen persoon voegt en schikt zich nu de genade, en die genade wordt aan elk van ons op zulk een wijze toebedeeld, dat ze zich aansluit aan de grondgedachte, die aan onze schepping ten grondslag lag. Die ons schiep en die ons ten leven riep, is dezelfde God. Die God zag ons niet in achtereenvolgende gestalten aan, eerst als natuurwezen, toen als zondaar, daarna als begenadigde, maar in zijn Goddelijken blik doorzag Hij reeds vóór onze geboorte heel den loop van ons wezen tot in de eindgestalte der verheerlijking toe. Vandaar dat de genade ons persoonlijk toebedeeld, ons juist op die wijs, in dien vorm en in die mate werd gegeven, als bij ons wezen paste, en voor ons noodig was, om de heilige aandrift in ons te doen ontluiken, en ons te doen aanpassen als lid van het mystieke Lichaam aan wat in dit Lichaam de overige organen zijn.

De ontwikkeling van Christus' Kerk leidt daarom vanzelf tot de schoonste en rijkste harmonie, zoo deze genade, geheel conform onzen scheppingsaanleg ons toebedeeld, zich ook in overeenstemming met dien natuurlijken aanleg in ons ontplooit.

Het meest vanzelf voelt men dit bij man en vrouw. Het geslachtsverschil is slechts één van de vele variatiën, maar een zeer belangrijke. En nu zegt de apostel wel, dat er in Christus niet is man en vrouw, doch dit heeft heel andere beduidenis. In de toemalige wereld waarin de apostel optrad, gelijk nu nog onder den Islam en bij andere Oostersche volken, staat de vrouw in sociale positie veel te ver beneden den man. In de Mohamedaansche Moskee moet de vrouw achteraf in een afgesloten hoek schuilen, en alleen de man treedt in de aanbidding openlijk op. Geheel die gedachte nu, alsof ook in de religie de vrouw een inferieure positie innam, moest door de leuze: In Christus geen man of vrouw! te keer gegaan. Ook de vrouw heeft in Christus' Kerk een roeping, en die roeping is in Christus' Kerk voor haar even gewichtig als de roeping van den man.

Alleen maar, die beide roepingen mogen niet gelijk worden gemaakt. De vrouw is een ander wezen dan de man. Niet een minder wezen, maar een geheel ander wezen, met een eigen stempel, eigen aard, en eigen aanleg. En nu komt het er maar op aan, dat niet de man in zijn vroomheid de vrouw nadoe, door gevoelsweek te worden, en dat evenmin de vrouw den man nadoe, door zich forsch en kras te betoonen, maar dat beiden man en vrouw 't wel verstaan, dat ze elk een eigen soort, een eigen maat van genade van Christus ontvangen hebben, en nu geroepen zijn, om juist die bij elk van de twee passende genade, èn naar vrouwenaard èn naar mannenaard, te ontwikkelen.

Man en vrouw beiden moeten Christus in zijn Kerk verheerlijken. Ze moeten het beiden doen naar de eigenaardige gave der genade die ze ontvingen. Die ontvangen gave houdt verband met hun man of vrouw zijn. En wie daarom in de gemeente *vrouw* is, en niet als vrouw in teederheden uitmunt, of *man* is, en niet door manlijke kloekheid de eere van zijn Heiland dient, volbrengt zijn heilige roeping niet, maar schiet er in te kort.

Dr. A. K.

Amsterdam, 20 September 1912.

Nu de zomerrust voorbij is en overal, zoowel in het Parlement als aan de Universiteiten, de arbeid hervat wordt, vond op den traditioneelen derden Woensdag in September ook de plechtige opening der lessen aan de Vrije Universiteit plaats.

Voor een talrijk opgekomen publiek bestaande uit Directeuren, Hoogleeraren en studenten, terwijl ook de Voorzitter van de Regeeringscommissie en een deputaat der Gereformeerde Kerken aanwezig waren, hield de pro-rector Prof. Dr. H. Bavinck daarbij een toespraak, waarvan de korte inhoud luidt:

De hoogleeraar riep de studenten bij den aanvang van den cursus een driedubbel welkom toe. Een welkom, omdat zij studeeren mogen, omdat zij studeeren mogen in dezen allermerkwaardigsten tijd, en omdat zij studeeren mogen aan een Universiteit, die zich de belijdenis van Christus niet schaamt. Dat zijn voorrechten, die aan zeer weinigen geschonken worden, en die vanzelf de vraag doen opkomen, waaraan zij te danken zijn. Maar deze vraag laat zich uitbreiden tot een andere, die veel dieper ingrijpt en veel wijder omvang heeft: vanwaar de ongelijkheid, de verscheidenheid onder de menschen, vanwaar de veelheid der schepselen, in de gansche wereld?

Van ouds heeft dit probleem de aandacht getrokken, en talloos vele stelsels, die uitgedacht zijn, om aan dit probleem eenige oplossing te geven. Maar in onzen tijd heeft dit probleem vooral practisch en sociaal een buitengewone beteekenis erlangd. En de man, die het zoo het eerst in den nieuweren tijd klaar en duidelijk aan de orde gesteld heeft, is Jean Jacques Rousseau, wiens geboortedag vóór tweehonderd jaren op den 28 Juni l.l. te Genève en Parijs feestelijk werd herdacht.

Hij werd tot dit probleem geleid door een prijsvraag, uitgeschreven door de Academie te Dijon. Twee verhandelingen zagen toen achtereenvolgens van hem het licht, een over den zedenbedervenden invloed van de wetenschappen en kunsten, en een andere over de oorzaken van de ongelijkheid onder de menschen. En daarin verklaarde hij deze ongelijkheid, althans voor het grootste gedeelte, uit de ontaarding van den oorspronkelijken natuurstaat, waarin alle menschen gezond en vrij, goed en gelukkig waren. De maatschappij, de cultuur, werd dus de oorzaak van alle kwaad, en verlossing was alleen te verkrijgen, door tot de natuur terug te keeren.

Onberekenbaar was de invloed, dien Rousseau met deze oppervlakkige theorie uitoefende op tijdgenoot en nakomeling. Napoleon zeide naar waarheid, dat Frankrijk zonder Rousseau geen revolutie zou hebben gehad. Kunst, wetenschap, staat, maatschappij, godsdienst-, rede- en opvoedingsleer ontvingen den stempel van zijn geest; en nog staan heden ten dage bij het noemen van zijn naam de partijen scherp tegenover elkaar. Voor den een is hij een volksvergifter, voor den ander een vader van al de groote ideën, waarvan wij sedert de revolutie hebben geleefd.

Maar onwillekeurig doet de naam van Rousseau ons denken aan een ander man, die twee eeuwen vroeger jaren lang in Genève geleefd en gearbeid had, aan Johannes Calvijn. Ook deze heeft op zijn wijze over de ongelijkheid nagedacht, eerst zeer zeker in religieus, maar dan toch verder ook in allerlei ander opzicht. En hij herleidde deze niet tot cultuur of natuur, maar ging veel verder en veel dieper terug, tot de vrijmachtige beschikking van den souvereinen God, die echter in Christus ook een barmhartig en genadig Vader was. En daardoor heeft Calvijn in de eerste plaats berusting en tevredenheid gepredikt, gansch anders dan Rousseau, die slechts ontevredenheid zaaide en tot opstand prikkelde. Maar voorts heeft hij in de harten zijner volgelingen een geloofsvertrouwen en een heldenmoed ingestort, die tot de grootste daden in staat stelde. En eindelijk heeft hij daardoor ook een actie in het leven geroepen, welke, naar luid der historie, ook politiek en sociaal voor de volken ten overvloedigen zegen is geweest. Wandelend in zijn voetstappen, worden we dus niet tot lijdelijkheid gedoemd, maar veeleer geprikkeld tot krachtige werkzaamheid, een werkzaamheid echter, die geen revolutionair maar een reformatorisch karakter draagt en zoowel van star conservatisme als van onhistorisch radicalisme zich onderscheidt.

Daardoor mag een hartelijk welkom worden toegeroepen aan hen, die in dezen tijd aan deze Universiteit hun opleiding zoeken. Ook zij worden aanstonds tot ernstigen arbeid geroepen, maar tot een arbeid, die niet in allerlei practische werkzaamheden, maar die in de eerste, in de tweede en in de derde plaats in diepe, breede, degelijke studie moet bestaan.

Het is thans voor hen de tijd om te verzamelen, later volgt die om uit te geven. Naarmate ze hier meer vergaderen, zullen ze later meer kunnen uitdeelen. En zoo bekwamelijk toegerust als menschen Gods, zullen ze later voor Kerk en Staat en Maatschappij tot een rijken zegen kunnen zijn.

Met groote belangstelling en onverdeelde aandacht werd naar dit uitnemende woord geluisterd, dat op zoo waardige wijze den toon inzette voor den nieuwen cursus.

Het aantal studenten, dat zich thans reeds bij den Rector liet inschrijven bedraagt 24, waarvan 11 voor de Theologie, 6 voor de Rechten, 4 voor de Letteren en 3 voor de Medicijnen.

Het zal wel nimmer zijn voorgekomen, uitgezonderd bij Universiteitsstichting, dat in een klein land als het onze in ééne week vier professoren in de Theologie werden benoemd. De Generale Synode onzer Gereformeerde Kerken ging voor, waar ze aan de Theologische School een tweetal hoogleeraren benoemde, voor de Exegese van het Oude Testament Dr. J. Ridderbos en voor de Ambtelijke vakken Dr. B. Wielenga. En de Vrije Universiteit, wier benoemingen reeds zoo lang met spanning waren tegemoet gezien, volgde twee dagen later, evenzeer met een tweetal, Dr. F. W. Grosheide voor de Exegese van het Nieuwe Testament en Dr. P. A. E. Sillevis Smitt voor de Ambtelijke vakken. Aan deze nieuwe benoemde hoogleeraren bieden wij onzen hartelijken gelukwensch en we hopen, dat ze vrijmoedigheid mogen vinden het hun aangeboden ambt te aanvaarden.

Voor de Vrije Universiteit verheugt het ons van harte, dat de vacature, die door het overlijden van Prof. Biesterveld ontstond, op zoo waardige wijze zal vervuld worden. Dat de vakken door hem onderwezen thans over twee katheders verdeeld worden, zal wel geen verwondering baren. De Theologische faculteit zag door het sterven van Prof. Biesterveld en het emeritaat van Prof. Rutgers het aantal harer hoogleeraren slinken van zes tot vier. Maar ook dit viertal kon niet eens voor vol gerekend worden, waar twee hoogleeraren in de Theologie tegelijk dienst deden in de Litterarische faculteit en daaraan een niet gering deel van hun tijd en kracht moesten wijden. Gevolg daarvan was natuurlijk, dat sommige hoogleeraren met het geven van te veel colleges belast waren, en daardoor geen tijd genoeg overhielden om zich voldoende aan hun wetenschappelijken arbeid te geven.

Versterking der Theologische faculteit was dus wel dringend noodig, gelijk ook een vergelijking met de Theologische faculteiten aan de Rijksuniversiteiten kan aantoonen. De Theologische faculteit te Leiden telt 6 hoogleeraren, waarbij nog twee kerkelijke hoogleeraren komen, zoodat het geheele aantal 8 bedraagt. Te Utrecht en te Groningen bedraagt het geheele aantal, de kerkelijk professoren er bij gerekend, zes. Maar te Utrecht vraagt men voortdurend om uitbreiding van het aantal hoogleeraren in de Theologie en te Groningen is het aantal studenten in de Theologie niet hooger dan aan de Vrije Universiteit. Bij de hooge eischen, die de wetenschap in onze dagen stelt en de enorme uitbreiding der stof is een zestal hoogleeraren in de Theologie eer te weinig dan te veel. We verblijden ons daarom, dat de Vrije Universiteit weer het zestal volledig zal zien. De splitsing van de Nieuw Testamentische Exegese en van de Ambtelijke vakken, die gemeenschappelijk aan wijlen Prof. Biesterveld waren opgedragen, was dan ook dringend noodig. De exegese van het Nieuwe Testament eischt een geheele persoon en de Ambtelijke vakken hebben in onze dagen, vooral met het oog op de Uit- en inwendige zending een zoodanige beteekenis gekregen, dat ook voor hen wel een afzonderlijke katheder noodig is. Ook de keuze van de personen die de Vrije Universiteit deed, schijnt ons voortreffelijk. Dr. Grosheide heeft thans reeds op het gebied der Nieuwe Testamentische exegese een uitnemenden naam verworven en Dr. Sillevis Smitt is wel de meest aangewezen persoon om de a.s. Dienaren des Woords voor hun ambtelijk werk te vormen.

En evenzeer als we ons verblijden in deze keuze der Vrije Universiteit, achten we de benoeming door de Generale Synode uitgebracht een zeer gelukkige. Op zich zelf betreuren we natuurlijk, dat het opleidingsvraagstuk nog niet rijp is voor oplossing en daardoor bij onze beperkte financieele kracht het in standhouden van twee scholen voor de Theologie noodig is. Het was daarom wel te begrijpen, dat èn in de Pers en uit den boezem der Kerken zelf stemmen opgingen, of thans niet het oogenblik gekomen was, nu èn Amsterdam èn Kampen nieuwe hoogleeraren noodig had, tot een saamsmelting van beide scholen te komen. Maar we gelooven, dat de Generale Synode toch wijs heeft gedaan met aan deze roepstemmen thans geen gehoor te geven.

Op de Synode te Zwolle is het duidelijk genoeg gebleken, dat de tijd van oplossing van dit netelig vraagstuk nog niet rijp is. Alle pogingen om langs den weg van een compromis beide scholen saam te voegen, zijn dusver ijdel gebleken. Ze bevredigden noch de voorstanders eener Universitaire opleiding, noch degenen, die voor de kerkelijke opleiding ijveren. Het eenig resultaat van deze pogingen, hoe goed bedoeld ze ook waren, was, dat allerlei bitterheid ontstond en de Synode ten slotte toch niet doortasten dorst. Het schijnt ons daarom metterdaad wijs en verstandig, dat van zulke pogingen voorloopig worde afgezien. Indien de Generale Synode thans een oplossing van dit vraagstuk geforceerd had, zou dit waarschijnlijk tot een breuke in onze Kerken hebben geleid. En nog afgezien van de vraag, of de eenheid van opleiding tot zulk een prijs mocht gekocht worden, verbiedt ons ook de trouw aan het in 1892 aangegane akkoord, om tegen den zin van een groot deel der Kerken de Theologische School op te heffen.

Maar waar de Theologische School te Kampen de School *onzer Kerken* is, daar behoort de Generale Synode haar ook zoo goed mogelijk te verzorgen en aan haar mannen te benoemen, van wie ze vertrouwt, dat ze wetenschappelijk hoog staan, dat ze geschikt zijn voor het onderwijs en dat de invloed, die van hen uitgaat, den vrede der Kerken bevorderen zal. De Synode heeft tot tweemaal toe bij haar benoemingen blijk gegeven, dat ze metterdaad mannen zocht, die aan deze eischen beantwoorden. Reeds haar eerste keuze was zeer gelukkig. Dr. Aalders had door zijn voortreffelijk proefschrift blijk gegeven met bijzondere gaven voor de Oud-Testamentische exegese te zijn toegerust en Dr. de Moor zou voor de Ambtelijke vakken een uitnemend docent geweest zijn. Dat beide gemeend hebben voor deze benoeming te moeten bedanken, was ook ons een teleurstelling. De motieven, die hen daartoe geleid hebben, zijn niet publiek meegedeeld; alleen schijnt uit het schrijven van Dr. Aalders aan de Synode, dat zijn hoofdbezwaar een conscientiebezwaar was, te moeten worden afgeleid, dat hij principieele bezwaren had om aan de Theologische School te dienen. Vermoedelijk zal bij beide leerlingen der Vrije Universiteit naast andere motieven wel de gedachte den doorslag hebben gegeven, dat zij, die beslist voorstanders waren van de universitaire opleiding, het uiterst moeilijk vonden op te treden aan een kerkelijke kweekschool, waarvan de voorstanders een beginsel zijn toegedaan, dat lijnrecht tegenover het beginsel der Vrije Universiteit staat. Indien deze onderstelling juist is, en we meenen hiervoor genoegzamen grond te hebben, dan spreekt uit het niet aanvaarden van deze op zichzelf zoo eervolle benoeming een daad van karakter en trouw aan het door hen beleden beginsel, waarvoor hun wel openlijk lof mag worden toegebracht.

Maar hoezeer we uit dat oogpunt hun daad hogelijk waardeeren, toch hopen we, dat de thans door de Generale Synode benoemde hoogleeraren vrijmoedigheid mogen vinden om de benoeming te aanvaarden. We ontveinzen ons niet, dat de positie van een man van wetenschap, die voor zich zelf uit principieele overtuiging aan de Universitaire opleiding de voorkeur geeft, uiterst moeilijk is, wanneer hij geroepen wordt aan een kerkelijke kweekschool zijn krachten te wijden. Indien de aanvaarding van zulk een professoraat dan ook noodzakelijk medebracht, dat men voortaan met hart en ziel moest gaan ijveren voor het *beginsel*, dat de kerkelijke opleiding de eenig juiste is, dan zou het zeker ondenkbaar wezen, dat een voorstander der Universitaire studie zulk een benoeming aanvaardde. Maar dit is niet zoo. De Theologische School te Kampen is niet de school voor een bepaalde groep of partij in onze Kerken, maar ze is de School van *al onze Kerken*. Nu heeft de Synode te Zwolle klaar en duidelijk uitgesproken, dat er geen sprake van was, dat het zoogenaamde „beginsel van de eigen opleiding" door onze Kerken als een geloofsbeginsel of dogma werd beschouwd, waarmede ieder moest instemmen. En de jongste Generale Synode, die tot tweemaal toe mannen tot hoogleeraar koos, wier sympathie voor de Vrije Universiteit bij niemand onbekend was, heeft daarmede ook practisch getoond, dat ze alleen vroeg welke mannen wetenschappelijk en practisch 't meest geschikt waren, maar niet naar hun kerkelijke herkomst of naar het standpunt, dat ze in het opleidingsvraagstuk innamen.

Het is daarom, dat we hopen, dat de thans benoemden aan de roepstem der Synode gevolg zullen geven. Beide mannen zijn ongetwijfeld mannen van uitnemenden aanleg en met rijke gaven toegerust. Al heeft Dr. Ridderbos zich dusver op het gebied der Oud-Testamentische exegese niet bewogen, aan specialiteiten op dit gebied zijn we, helaas, zeer arm en bij gebrek aan zulk een specialiteit was het dus wel te verklaren dat de Synode haar keuze bepaalde op een man, die niet alleen door zijn proefschrift van goeden wetenschappelijken aanleg blijk gaf, maar die ook door zijn studie over het Koninkrijk der hemelen toonde een uitnemend exegeet te zijn. En in Dr. Wielenga deed de Synode een niet minder voortreffelijke keuze; Amsterdam zal noode in hem een harer beste kanselredenaars missen en zijn studiën over de Liturgiek hebben getoond, hoe uitnemend hij ook op dit gebied werken kan.

Waar de gedeeldheid van opleiding een gebrek is, dat we vóorshands zullen moeten dragen, is het wel van belang, dat de tegenstelling tusschen Universiteit en School niet verscherpt worde, maar tusschen beide een verhouding van sympathie en waardeering besta. En de komst van de thans benoemden zou daaraan ongetwijfeld bevorderlijk wezen.

Het schrijven van Ds. Wijers, dat we een vorig maal op zijn verzoek plaatsten, bevat zeker geen geringe bezwaren tegen het besluit, dat de Kerkeraad van Amsterdam op advies van de Indische broeders nam om tot een aanvankelijke institueering van de Kerk te Djocja te komen. Gelijk men zich herinneren zal besloot de Kerkeraad te Amsterdam de gemeente van Geloovigen, die dank zij den arbeid der Zending allengs te Djocja ontstaan was, tot zekere institueering te brengen. Deze Kerk reeds thans geheel vrij en zelfstandig zich te laten institueeren met een eigen kerkeraad, die geheel autonoom zou optreden, scheen om verschillende redenen nog minder gewenscht. De broeders in Indië, die de gemeente van Djocja het meest van nabij kennen en met haar toestand het best op de hoogte zijn, achtten haar daarvoor nog niet rijp genoeg. Toch wilde men een poging wagen, om de gemeente reeds tot eenige meerdere zelfstandigheid te brengen en als overgangsmaatregel, totdat deze gemeente tot geheelen wasdom gekomen zal zijn, werd daarom op advies der Indische broeders besloten, dat te Djocja enkele ouderlingen en diakenen zouden gekozen worden, die voorloopig een college zouden vormen om te doen wat des Kerkeraads is, maar die in gewichtige zaken toch van den Kerkeraad te Amsterdam nog afhankelijk zouden zijn.

Ds. Wijers nu oordeelt niet alleen, dat deze weg practisch de ontwikkeling der gemeente tot zelfstandigheid juist belemmeren zal, maar hij meent, dat de Kerkeraad van Amsterdam door dit besluit lijnrecht in strijd is gekomen met de grondbeginselen van het Gereformeerde Kerkrecht en zichzelf een hierarchische macht over deze Kerk in Indië aanmatigt, die haar niet toekomt.

Nu denken we er geen oogenblik aan Ds. Wijers het recht te ontzeggen deze kerkrechterlijke bezwaren publiek te maken. Een heilig huisje, waaraan niet getornd mag worden, is de zaak der Zending niet. De Zending in Indië staat voor uiterst moeilijke vraagstukken, waarvan de oplossing zeker niet gemakkelijk te geven is. En wie meent, dat degenen, die in de Zending geroepen zijn leiding te geven, op een dwaalspoor zich bevinden, heeft niet alleen het recht, maar ook de roeping daartegen te waarschuwen. Zelfs willen we onzen hooggeachten broeder het niet al te euvel duiden, dat hij wat hard van leer trok. Ds. Wijers is een man van warm temperament, die niet gewoon is zijn woorden op een goudschaaltje te wegen en liever met sterk sprekende kleuren schildert om meer effect te bereiken dan dat zijn kracht zou schuilen in fijne nuanceering van tinten. Wanneer zulk een warmbloedig gestel onder de tropische hitte tot kookpunt geraakt, loopt uit de pen wel eens een woord, dat bij kalmer nadenken beter achterwege ware gelaten. We gelooven dan ook, dat èn de broeders in Indie èn de Kerkeraad van Amsterdam zich deze beschuldigingen niet al te sterk zullen aantrekken en meer op de goede bedoeling van den schrijver dan op de scherpheid van zijn uitdrukking zullen letten.

Wat nu de vraag betreft, of de Kerk te Djocja thans reeds rijp zou zijn voor een geheel zelfstandige institueering, is het zeker niet gemakkelijk hierover in Nederland een juist oordeel te vellen. Men vergete toch niet, dat het hier niet de vraag geldt, of een gemeente van Europeanen, die uit Holland in Ind'e zich gevestigd hebben, tot zelfstandige institueering kan komen, maar dat het gaat om een Kerk, die door den dienst der Zending is ontstaan en die voor een groot deel uit bekeerde Javanen bestaat, die van het heidendom zijn overgegaan tot het Christendom. Zeker vindt men te Djocja ook tal van Europeesche Christenen, die zich bij deze Kerk zouden aansluiten, maar het eigenlijke karakter van deze Kerk zou toch een geheel andere wezen dan in Batavia en Soerabaya, waar de Europeesche Christenen de macht in handen hebben. Het doel moet te Djocja wezen om een Javaansche Kerk als vrucht der zending te institueeren. Nu heeft de droeve ervaring van een vroegere periode wel geleerd, hoe uiterst voorzichtig men moet wezen om deze door de Zending ontstane gemeenten niet te spoedig tot zelfstandigheid te brengen. Er is een tijd geweest, dat men veel te haastig in deze inlandsche gemeenten kerkeraden liet optreden; dat men deze kerkeraden zelfs classicale en synodale vergaderingen houden liet en zoo den schijn in het leven riep, alsof er een rijk ontwikkeld kerkelijk leven ontstaan was. Niet alleen dat achteraf bleek, dat alle werkelijkheid hieraan ontbrak, maar deze te vroeg mondig verklaarde gemeenten werden daardoor zelfs aan zeer ernstige gevaren bloot gesteld. Onze zending heeft met de Sadrach-geschiedenis duur genoeg leergeld betaald. Het is daarom volkomen te begrijpen, dat men voor een da capo van deze droeve historie bevreesd, de Javaansche gemeente te Djocja niet eerder mondig wil verklaren, voordat men de zekerheid heeft verkregen, dat zij innerlijk tot geestelijke rijpheid is gekomen en tegen gevaar van verleiding door Indische dwaalgeesten bestand is. In hoe verre dit nu reeds het geval is in Djocja kan alleen beoordeeld worden door de broeders, die van nabij met deze gemeente bekend zijn en op hun oordeel hebben de Kerken in Nederland af te gaan. Ze kunnen dit ook met te meer vrijmoedigheid doen, waar in Djocja zelf niet maar één missionnair Dienaar werkt, doch aan de Opleidingsschool en het Petronellahospitaal verschillende mannen verbonden zijn, die volkomen bevoegd zijn hierover een oordeel uit te spreken.

Naar het oordeel nu van deze mannen, die te Djocja zelf werkzaam zijn, is de tijd voor een geheel zelfstandige institueering der Javaansche Kerk aldaar nog niet rijp. Toch willen ze ook nu reeds medewerken om deze gemeente tot meerdere zelfstandigheid op te voeden en daarom is hun voorstel, dat er een overgangstoestand worde gevormd. Zooals een vader begint met zijn kind eerst geheel onder zijn macht te houden, maar naarmate het kind ouder wordt, het eenige zelfstandige rechten gaat geven om het voor te bereiden voor zijn volkomen mondigheid, zoo wil men ook te Djocja doen. Er zullen naast den missionnairen Dienaar des Woords enkele ambtsdragers gekozen worden, die reeds eenigermate als raad der Kerk zullen optreden, maar zoo dat de Kerkeraad der zendende Kerk, die dusver over deze gemeente toezicht had, nog de eigenlijke leiding in handen zal houden. Dit alles is natuurlijk niet bedoeld als *blijvende* maatregel, maar als overgangsmaatregel, om tot de volledige zelfstandigheid van deze Javaansche Kerk te komen. Dat in dezen buitengewonen toestand, waarvan we in ons geregeld kerkelijk leven nauwelijks een voorstelling kunnen vormen, ook buitengewone maatregelen genomen moeten worden, die niet in elk opzicht kloppen op de gewone regelen van ons Kerkrecht, spreekt vanzelf. Hierin schuilt dan ook de fout van Ds. Wijers, dat hij dezen overgangstoestand, die van zelf exceptioneele verhoudingen met zich medebrengt, toetsen gaat aan de gewone regelen van het Kerkrecht. Al de bezwaren door hem ingebracht zouden dan ook volkomen juist zijn, wanneer de Kerkeraad

van Amsterdam deze regeling bedoeld had als een *normale* en *blijvende* verhouding tusschen hem en de gemeente van Djocja. Maar ze zijn dit niet, nu deze regeling alleen als overgangsmaatregel bedoeld is en ten doel heeft om de gemeente te Djocja later tot volkomen zelfstandigheid te brengen.

In een slotartikel zullen we deze bezwaren nog afzonderlijk nagaan en aantoonen, hoe de regelen, die Ds. Wijers stelt, volstrekt niet in dien absoluten zin mogen opgevat worden, zooals hij dit doet. Het voorbeeld van ons eigen kerkelijk leven geeft exempelen genoeg, waaruit bij analogie kan worden afgeleid, dat wat te Djocja geschieden zal volstrekt niet in strijd is met de beginselen van ons Gereformeerd Kerkrecht.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

Uniegift Eiland Marken *f* 1, in hartelijken dank ontvangen door

Ds. J. H. HOUTZAGERS.

Kootwijk. *Voorzitter.*

Teestafel.

Ds. J. W. A. NOTTEN, emeritus-predikant te Velp. EEN BEDE VAN GODVRUCHTIGEN. Afscheidswoord, uitgesproken aan den avond van 30 Juni 1912. Arnhemsche drukkerij en uitgeverij.

„*Over*-gevoeligheid was vaak oorzaak van zwakte, waar mannelijke kracht werd gevorderd." Dat zegt, nadat hij op de eerste bladzijde van dit zijn laatste woord tot zijn Gemeente, de B-Kerk van VELP, van zijn „overgevoelig geworden zenuwen" had gesproken, daarin op de 18e bladzijde Ds. NOTTEN van zichzelf. — Het ligt voor de hand bij deze twee uitspraken aan een wisselwerking te denken en ik meen daarmee ook niet geheel mis te tasten. Alleen maar, die *over*-gevoeligheid, — de cursiveering is niêt van mij —, kan toch evenmin alleèn veroorzaakt wezen door z'n nu neurasthenisch zijn, als dit laatste alleèn door z'n *over*-gevoeligheid. Immers overgevoelig was hij al, ook toen zijn zenuwen nog niêt overgevoelig waren; zij zijn dat in den laatsten tijd eerst geworden.

Ook al blijf ik dus vasthouden aan de zooeven genoemde wisselwerking tusschen de zielige en lichamelijke zijde van NOTTEN's leven, houd ik het er daarom oòk voor, dat hij wel altijd heel gevoelige zenuwen heeft gehad en dûs aanleg tot neurasthenie, maar dat zijn zielige overgevoeligheid, die hem, naar zijn eigen zeggen, vaak leelijke parten heeft gespeeld, een gesteldheid is geweest van zijn aangeboren karakter.

Dergelijke gesteldheden, of liever ongesteldheden van het aangeboren karakter komen meer voor en maar weinig menschen lukt het zich, in den loop der jaren, een karakter te verwerven dat er vrij van is.

Nu is òver-gevoeligheid, als al wat òver de schreef gaat, zeker mis. Zij is een exces van de gevoeligheid, en wijl licht storend de harmonie van het zieleleven, voor de gezondheid daarvan minstens bedenkelijk.

Noem haar een karakterfout, liever zou ik haar noemen een fout van een eigenschap, van een qualiteit van het karakter, dat nog heel wat andere qualiteiten kan hebben, en dan zal ik maar dadelijk zeggen, dat een karakter in weerwil van die fout, mij veel aangenamer is, dan een zonder die eigenschap en dus ook zonder die fout.'

Over-gevoeligheid deugt niet, maar met dat al getuigt zij dan toch van 'n sterk gevoel en ook van de sterkte van dat hooger-gevoel waarvoor wij het woord „gemoed" hebben.

Zeker, 'n mensch behoort zijn gevoel te beheerschen door zijn redelijk-willen en hij moet het nooit, zelfs niet bij de hevigste ontroering uit den band laten springen.

En toch, zooals ik een ongetemd prairiepaard bij al zijn gevaarlijkheid voor zichzelf en zijn medeschepselen, mij dunkt mooier zou vinden dan ik vind den ouden, strammen in-het-gareel loopenden knol, waar het leven haast uit is, zoo doet een mensch met ongebreideld gevoel, bij al zijn gevaarlijkheid, mij toch aangenamer aan, dan de *homme éteint*, de mensch bij wien het gevoel is uitgeblascht, of ook dan de bruut, die onder mijn sterke verdenking ligt dat, althans het hoogere gevoel, nooit tot de uitrusting van zijn zieleleven heeft behoord.

VON HARTMANN vergelijkt ergens het gevoel, niet ongeestig, met den klankbodem in een muziekinstrument. Maar is de ontmoeting met 'n gevoelsmensch, zoo 'n mensch-met-gemoed, bij wien, om in dit beeld te blijven, ûw woord, waarin gij eigen gedachte en stemming uit, terstond en helder weerklank vindt in zijn ziel, voor u niet 'n verkwikking?

Is ook niet het woord van zulk een mensch, waarin hij uit, het hemel-hoog juichen en ook het ten-doode-bedroefd zijn van zijn ontroerde ziel, voor u 'n verkwikking? 'n Verkwikking, 'n verlevendiging, omdat ge dan de levenswarmte, de warmte van zijn zielig-leven in uw eigen ziel voelt.

Een beetje van die verkwikking hebben wij in onze dagen en ook onder ons wel noodig. Nu zal ik niet beweren, dat zij ons ook niet kan toekomen van menschen wier zieleleven zóó harmonisch ontwikkeld is, dat iedere functie daarin het háre doet, maar wel, dat die verkwikking ons zeker niet zal toekomen van menschen, bij wie alles heel-mool functioneert, maar bij wie het gevoel stop is gezet.

Dan biedt een „gevoelsmensch" meer verwachting.

En omdat ik in Ds. NOTTEN, toen ik hem in ROTTERDAM, waar wij elkaar het eerst ontmoetten, al spoedig zulk een „gevoelsmensch" vond, is hij mij sympathiek geworden en altijd gebleven.

Aan dat „gevoelsmensch", dat man-van-gemoed zijn, zij het ook niet zonder exces, is, naar ik meen, meer nog dan aan z'n mooie verschijning en stem, de sterke bekoring te danken, die niet enkel als vriend, maar ook als zielzorger, — want dát is hij niet alleen op VELDWIJK geweest —, en als prediker van hem uitging.

„Hij kon je", — ik heb het van meer dan een zijner vroegere en latere parochianen gehoord, „zoo verkwikken".

Zeker, ik wist het, en hij heeft het ook gezegd in dit afscheidswoord, dat de nu laatste 15 jaren, die hij in de B-kerk te VELP heeft doorgebracht, „niet de rustigste jaren van zijn ambtelijk leven zijn geweest".

En, onrust verstoort bekoring.

Toch heeft hij ook dáár, gelijk overal waar hij geweest en gewerkt heeft, velen door de geestelijke verkwikking, die hij hun bracht, met geestelijke banden aan zich gebonden.

En zooals NOTTEN zelf *is*, zoo is ook dit afscheidswoord.

Gevoelig, òvergevoelig, maar daardoor ook een woord van *sentiment*.

Een woord dat spreekt tot het hart.

Reeds de, uit Psalm 17:7 genomen tekst: *Maak Uwe weldadigheden wonderbaar*," stemt.

En die gemoedsstemming van biddende godsvrucht blijft er in. Blijft er in, zoo bij de toelichting als bij de ontwikkeling van de Davidsbede, die de prediker als veelomvattend, kenmerkend, terugleidend en heilvoorspellend, voor zijn hoorders ontvouwt.

't Is zoo, NOTTEN spreekt in dit woord veel over zichzelf.

Maar wie zal dat hèm, den bijkans 70-jarige, die zulk een rijk ambtelijk-leven achter zich heeft, hem den man der over-gevoeligheid, euvel duiden? En dat tè minder, wijl ook uit dat over-zich-zelf spreken toch altijd de voor genade-dankende en om genade-smeekende godsvrucht spreekt.

In deze predicatie, zoo weldadig aandoende door haar teere en warme mystiek, doet dat stukje auto-biographie dan ook goed. Het geeft aan dit „laatste woord" de intimiteit van het laatste spreken van een ouden vader tot zijn kinderen.

Alleen maar, waarom bij het spreken over „de standplaatsen", ROTTERDAM niet is genoemd, begrijp ik niet recht. Ook daar toch heeft Ds. NOTTEN èn als herder èn als leeraar „niet alleen opgang gemaakt, maar ook ingang gevonden."

Lezenswaardig is ook het laatste deel van deze preek, waarin de prediker zijn hope uitspreekt voor „een nog eens buitengewoon opbloeien der Kerk."

Lezenswaardig, doordat wat dáár gezegd wordt over het Hervormd Kerkgenootschap; over het nog niet tot samensmelting komen van de Kerken A en B in VELP en elders; over de opleiding van dienaren des Woords; en eindelijk over wat NOTTEN noemt „het scheur- en splijtziek zijn onzer dagen" terwijl „inmiddels allerlei onweerswolken opsteken, die de stormen van den jongsten wereldnacht voorspellen", — zoo actueel is.

Met Ds. NOTTEN is thans uit het ambtelijk-leven in onze kerken een man van niet geringe beteekenis in haar leven heengegaan; en daarbij een herder en leeraar die voor velen tot rijken zegen is geweest. Daarom, en niet alleen uit piëteits-gevoel tegenover een ouderen vriend, heb ik dit artikeltje aan zijn „afscheidswoord" gewijd. Moge het eindoel wat ik er mij meê gesteld heb: dat zijn vele vroegere en latere dankbare hoorders, die het hem niet hebben hooren uitspreken, het alsnog zullen gaan lezen, — er door worden bereikt.

Zij zullen er hûn NOTTEN weer in voelen.

G.

Vereenigingsleven.

CENTRALE DIACONALE CONFERENTIE.

Er is in Arnhem heel druk gepraat over de kerkrechtelijke positie der diaconieën, en zóó duidelijk is daarbij uiteengezet, dat de diaconie niet is een zelfstandige vereeniging, die souverein is op het gebied van de armverzorging van wege de Kerk, dat wie die discussies gehoord heeft er wel voor bewaard zal blijven, de vergadering van de 24e Centrale Diaconale Conferentie der Gereformeerde Kerken in Nederland te beschouwen als behoorende in eigenlijken zin tot die zaken, welke in de rubriek „Vereenigingsleven" thuis behooren.

Het zal dan ook wel niet noodig zijn, te verklaren, dat het slechts met gebruikmaking van de noodige journalistieke vrijheid door schrijver dezes mogelijk geacht wordt, in deze rubriek iets van bedoelde Arnhemsche vergadering te zeggen, en dat hij door deze rubriceering, waarop zeker wel iets is af te dingen, allerminst blijk wenscht te geven van een verwarring van begrippen, die zeker veelvuldig voorkomt en waartegen niet ernstig genoeg kan worden gewaarschuwd.

Evenwel is in de omstandigheid, dat armenzorg over het algemeen genomen meestal als een zaak van vereenigingen van allerlei aard beschouwd wordt, althans door wie met de Kerk niet of tenminste weinig rekent of de taak en de positie der Kerk niet verstaat, wel eenige aanleiding te vinden om ook op deze plaats van de meergenoemde vergadering iets te zeggen.

Een nadere aanleiding om haar ter sprake te brengen, kan gevonden worden juist in het feit, dat, waar practisch zoovele vereenigingen armenzorg drijven, het zijn nut kan hebben, ook hier een weerklank te doen hooren van de stemmen, die de Conferentie steeds doet opgaan, om de armenzorg van het terrein van het vereenigingsleven terug te dringen naar het terrein, waar ze thuis behoort en waar ze alleen behartigd worden en werken kan zooals dat moet: naar het terrein van de Kerk, die ten deze zulk een schoone roeping van Godswege heeft.

Maar — het is geen schande, het te bekennen — er zou nog wel, zelfs heel gemakkelijk, een andere reden kunnen gevonden worden om hier de Conferentie te gedenken, die reden namelijk, welke men zoo gaarne als voorhanden aanneemt, wanneer iets aangename herinneringen nagelaten heeft en den prettigen indruk gevestigd heeft van te zijn geweest nuttig en leerrijk. Eerlijk gesproken, zeggen we, óók daarom hier iets van de Conferentie, wijl we er zoo gaarne iets van oververtellen.

Wie veel vergaderingen bijwoont en dus veel gediscussieer pleegt aan te hooren, loopt gevaar, op den duur z'n waardeering te zien verminderen van wat op vergaderingen gesproken wordt en er min of meer toe te gaan overhellen, over veel vergaderingen en over tal van discussies de schouders te gaan ophalen, als teeken van den twijfel, dien hij koestert omtrent het nut, dat door een en ander gesticht wordt.

We weten niet, of ons waardeeringsvermogen in dit opzicht ook reeds den verkeerden weg opgaat. Soms meenen we te bespeuren, dat dit inderdaad het geval is, maar soms ook, zooals b.v. verleden Woensdag te Arnhem, voelen we een geruststellende gewaarwording. Misschien evenwel staat de zaak zoo, dat, als ten deze een geruststellend gevoel over ons komt, dit een bewijs is van het feit, dat de vergadering, die dat gevoel wekte, inderdaad eenigszins boven het gewone peil stond.

Vergissen we ons niet, dan was dit laatste met de te Arnhem gehouden Conferentie het geval. Het was de drukst bezochte vergadering van al de 24, die de Conferentie tot dusver hield. Niet minder dan 109 diaconieën hadden vertegenwoordigers gezonden, en behalve die officieele vertegenwoordigers waren er nog heel wat andere belangstellenden, zoodat de in Musis Sacrum aanvankelijk voor de vergadering ingerichte zaal veel te klein bleek en verwisseld moest worden voor een veel grootere zaal, die heel aardig gevuld werd door de opgekomenen.

Was dat een prettig en aangenaam begin, meer tot blijdschap stemt het nog, dat in die groote vergadering van het begin tot het einde de meest broederlijke toon gehoord werd en de discussies zoo ordelijk en geregeld mogelijk verliepen, zonder dat orde en regel ook maar één oogenblik in dor- en doodsheid verliepen: de pit bleef er voortdurend in en de beslistheid in den toon verslapte en verswakte niet.

Dat was te merkwaardiger, omdat de vergadering, behalve de quaestie van de Armenraden, nu niet zoo heel buitengewone dingen op de agenda had staan, maar meer zaken van een zeer gewone belangrijkheid. Men kreeg zoo den indruk, dat al die menschen, daar in de zaal van Musis aanwezig op dien regenachtigen 4en September, besield waren door de heerlijkheid van de taak der verzorging van de armen om Christus' wille, en dat de gedachte aan die schoone, maar moeilijke en veel zelfopoffering vragende taak op de vergadering beslag legde.

Te miskennen valt echter niet, dat het goede verloop der vergadering en de volledige ontstentenis van verwarring in de discussies mede te danken was aan de voortreffelijke leiding der vergadering door den Voorzitter, den heer P. J. J. Meij, van Arnhem. Zeker, de vergadering maakte het hem niet moeilijk, maar het leiden van zulk een vergadering is op zich zelf reeds moeilijk. En den Voorzitter past daarom ongetwijfeld hulde voor het feit, dat alles zoo mool liep.

Het eigenaardige daarbij was, dat de leiding buitengewoon zacht, haast gemoedelijk was, zóó, dat alles als het ware vanzelf ging, zonder dat men eigenlijk merkte, dat er iemand was, die welbewust en met succes leidde. Het was een leiding, geheel overeenstemmend met het karakter der vergadering, in welke de aan het publiekelijk spreken gewende advocaat zeer harmonisch behoorde uittekomen naast den eenvoudigsten diaken uit de kleinste gemeente, die, als hij wat te zeggen had, dat moest kunnen doen op zijn eigenaardige en eenvoudige, misschien ietwat gebrekkige manier, zonder dat zulks ook maar in het minst hinderde of vreemd gevonden werd.

Werd zooeven gezegd, dat de agenda goed-deels niet van die buitengewoon belangrijke onderwerpen bevatte, welke de discussies als vanzelf zeer interessant zouden moeten maken, vergeten mag niet, dat er — gelijk gezegd — onder meer op stond de quaestie van de Armenraden, de vraag, of het voor de Kerken al dan niet geraden zijn zou, zich voor haar armverzorging te doen vertegenwoordigen in die raden. Die zaak vormde wel den hoofdschotel van den ganschen conferentieelen maaltijd, en er werden dan ook heel wat woorden over gewisseld.

Ook hierbij evenwel ging het weer zoo, dat de toon zeer broederlijk was, en de discussie geen oogenblik gevaar liep, verward te worden. Dit was óók wel daaraan toe te schrijven, dat per slot van rekening allen, die in de vergadering optraden, onder instemming van al de anderen, die niet spraken, precies hetzelfde wilden, al dacht de een ook wat optimistischer of pessimistischer dan de ander, al naar zijn aanleg en karakter.

Duidelijk kwam aan den dag, dat deze gedachte ieder bezielde: de Kerk moet vrij zijn en blijven van overheersching door of inmenging van de overheid, ook op het stuk der armenzorg; het Gereformeerde kerkrecht moet ook ten deze streng gehandhaafd blijven; de Kerk heeft ook op dit stuk hooge en heilige beginselen en een heerlijke roeping; de Kerk heeft te staan en te strijden voor wat haar overtuiging is in zake armenzorg en zooveel mogelijk ook op dit terrein, buiten haar eigen muren, te zijn een zoutend zout. En de aanwezigen konden zich bijna zonder uitzondering er mede vereenigen, dat met inachtneming van die vier dingen deelname aan de Armenraden niet alleen niet veroordeeld, maar zelfs aanbevolen zou worden. *)

Geen scherpe en heftige discussie dus, maar eenheid van zin en streven. Of het dan soms een vergadering van „ja-broers" was, zooals men dat wel noemt? Dat het daarnaar zelfs niet gezweemd heeft, kan wel blijken uit de sympathieke woorden, die de vertegenwoordiger van den Minister van Binnenlandsche Zaken, Mr. Peerbolte, aan het slot der vergadering sprak — en hiermede moge deze korte herinnering aan de mooie Arnhemsche vergadering besloten worden:

Het komt mij voor — aldus ongeveer Mr. Peerbolte —, dat het niet noodig is, dat ik verzeker, hoezeer de Minister belang stelt in de diaconieën in het algemeen en in de Gereformeerde diaconieën in het bijzonder. Wel wil ik er op wijzen, dat wie in Geref. kringen komt geen onzeker, maar een beslist geluid hoort. Wie een beslist geluid doet hooren, is echter wel eens lastig. Weinu, laten de diaconieën maar in lastigheid toenemen, mits het maar zij in die beslíste lastigheid, welke ik zoozeer toejuich. Intusschen heb ik het zeer bemoedigend gevonden, dat in deze Conferentie zoozeer de gedachte is uitgesproken, dat men moet uitgaan ook onder andersdenkenden, om daar voor zijn overtuigingen en inzichten te staan. Ik hoop dan ook, dat de Conferentie zeer moge bijdragen om de Gereformeerde diakenen en diaconieën te sterken bij hun arbeid en hen steeds moediger te doen uitgaan voor de taak, die zij te vervullen hebben.

*) Verwezen zij naar het e.v. nummer van het *Diaconaal Correspondentieblad*, waarin de discussies in extenso worden weergegeven.

Buitenland.

Engeland. Generaal Booth.

„Niemand", zoo heeft de *Times* gezegd, „kan ontkennen dat er veel te leeren is van het „Leger des Heils" en van de ernstige, krachtige en vindingrijke persoonlijkheid van den man die het vormde. Laat ons hopen, dat wanneer het Leger als organisatie ten slotte mocht verdwijnen, de groote les van zijn tijdelijk succes niet zal vergeten worden: de les dat elke kracht, welke men ten goede der menschheid wil aanwenden, den mensch zoowel als een geestelijk als een stoffelijk wezen moet beschouwen, en dat de zwakken en kleinen, de armen en de ellendigen, evengoed uit ziel en lichaam bestaan, als dezulken die hun leven doorbrengen in den zonneschijn van aardschen voorspoed."

De Generaal is nu heengegaan; den 20sten Aug. stierf hij in zijn huis te Hadley Wood, na gearbeid te hebben tot in zijn ouderdom gelijk weinigen.

De bekende organisatie door hem gesticht, had haar oorsprong in „The Christian Mission", in Juli 1865 in Londen georganiseerd en waaraan door Generaal Booth in 1878 de naam gegeven werd van „The Salvation Army". Dit leger had voor een paar jaar in 49 verschillende landen zijne organisaties, werkte toen op 7210 verschillende plaatsen met een staf van 16,800 officieren en helpers van het Leger, en 45,339 plaatselijke officieren, 18,000 muziekcorpsen en 50,000 musikanten, hoofdkwartier Victoria St., te Londen.

In tegenwoordigheid van al de ambtenaren en officieren te Londen werd Woensdag in het hoofdkwartier te Londen Gen. Booth's testament gelezen, waaruit hij bleek zijn zoon Bramwell Booth reeds den 21 Aug. 1890 als zijn opvolger aangewezen te hebben. Deze was reeds 30 jaar hoofd van den staf.

De organisatie van het Heilsleger is een krachtig protest tegen de kerken; hadden deze hare roeping verstaan, er zou geen plaats voor haar geweest zijn.

Wat de generaal beoogde was „boven al het andere in de wereld te zien een organisatie, met de redding der zielen als voornaamst en allesomvattend doel". Al kwam daarnaast ook het omvangrijke maatschappelijke werk te staan, het Leger bleef voor hem de gelegenheid om zielen te winnen „voor God en voor het leger".

Daaraan moest alles dienstbaar gemaakt worden. Hij maakte de organisatie van het Leger des Heils, omdat het hem voorkwam dat deze het meest geschikt was om zielen te winnen voor den Heiland. Generaal Booth had bij het oprichten het oog op de Roomsche kerk gevestigd. Immers hij verklaarde eenmaal het volgende: „Ik vind dat de sterkste godsdienstige macht op aarde is gezeteld in het pauselijk hof te Rome. Ik wil mijn organisatie vormen naar hetzelfde model, aan de wettelijke en geestelijke macht slechts toevoegend de disciplinaire macht van den generaal, die hier de paus is der organisatie. De paus van Rome eischt het recht, om de tijdelijke macht te gebruiken als een plaatsvervanger Gods, maar hij heeft dat wapen verloren. De wereld heeft het hem ontnomen. Ik wil het bereiken, door hetzelfde wapen te gebruiken, dat in de Roomsch-Katholieke kerk zooveel kwaad heeft gesticht. Ik wil een krachtige daad ten uitvoer brengen, en door de kracht, welke die brengt in mij en in ieder ander wie dan ook, dien ik zal aanwijzen om mij op te volgen, wil ik rijkdom verzamelen, staten koopen, een koninkrijk verkrijgen en een wereld-omvattend keizerrijk."

Om zielen te winnen, moest het opperbevel van het Leger in zijn hand zijn; hij stelde de regels vast, naar welke moest gearbeid worden; hij schreef voor, wat moest worden geleerd; hij eischte onbepaalde gehoorzaamheid aan zijn bevelen — niet het minst van zijn eigen kinderen. Toen zijn tweede zoon, Ballington Booth, weigerde het bevel tot overplaatsing van N.-Amerika naar een ander land te gehoorzamen, heeft de Generaal met zijn zoon gebroken. De Generaal meende, dat de leer der uitverkiezing het winnen van zielen in den weg stond; hij verwierp die leer evenals die van het schuldbetalend lijden en sterven van den Christus. Hij vraagde niet: wat leert Gods Woord in zake de organisatie van hen die arbeiden tot uitbreiding van Gods Koninkrijk, maar welke organisatie leidt het snelste tot het bereiken van het doel: zielen winnen voor den Heiland.

Dit was zijn kracht. En de geschiedenis zal leeren dat dit ook zijn zwakheid geweest is. De Sociniaansche en Arminiaansche leeringen van den Generaal werken reeds door. Ook beginnen vele officieren ontevreden te worden over het systeem van onbepaalde gehoorzaamheid. Heeft de Heere Jezus niet gezegd: „Eén is uw Meester, namelijk Christus, en gij zijt allen broeders".

Wij betwijfelen of het zijn zoon Bramwell Booth gelukken zal de organisatie bij elkander te houden. De aureool dien de officieren en soldaten van het Leger om het hoofd van den Vader zagen schitteren, mist hij, al kan men hem geen organiseerend talent en groote werkkracht ontzeggen. Wij zijn overtuigd dat niet buigen voor de Souvereiniteit Gods ook, ja vooral in de zaliging van den zondaar, op den duur ontbindend op het Leger des Heils werken moet.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

HET GOEDE DEEL.

XXII.

HULP.

't Was stil en eenzaam op den weg. Alleen meende Otto een oogenblik het geluid van voetstappen te hooren. Doch hij lette er niet op en haastte zich voort.

Eensklaps vernam hij een luid geschreeuw, dat niet ver voor hem uit zich deed hooren. Otto luisterde scherp tot hij, aan een kromming van den weg gekomen, inecns begreep, wat er gaande was.

Dicht bij bespeurde hij een oud man in deftige kleeding, op den grond liggend en bij veel tegenspartelen vastgehouden door een kerel van ruw uiterlijk, die onder dreigen en vloeken hem zijn geld opeischte. Een andere man, die er al even ongunstig uitzag, had een jonge vrouw of meisje vastgegrepen, wier uiterlijk aanduidde, dat ook zij uit den gegoeden stand moest zijn. Zij gilde en riep luid om hulp, doch de aanvaller trachtte blijkbaar haar het schreeuwen te beletten, en Otto hoorde hem uitroepen: „Als je niet zwijgt, vermoord ik je".

Onze jonker bedacht zich niet lang. Zijn degen trekkende, rende hij op den roover toe die het dichtst bij was, de aanvaller van den ouden heer. „Laat los, schurk!" schreeuwde Otto hem toe, en eer de ander nog recht begreep wat er gebeurde, ontving hij, met het plat van het zwaard, zulk een geweldigen slag op het hoofd, dat hij, zonder één kreet, suisebollend ter aarde stortte.

De tweede aanvaller, ziende wat er gebeurde, liet nu de vrouw los, trok zijn mes, en snelde zijn kameraad te hulp. Doch de jonker wachtte zijn tegenpartij niet af, maar ging hem met den getrokken degen te gemoet. De roover, een forsch gebouwd man, scheen evenwel voor het flikkerende wapen niet vervaard en trachtte zich op Otto te werpen. Dit bekwam hem slecht. Want de Duitsche ridderzoon, in den wapenhandel wel geoefend, ontweek niet alleen den stoot met het mes, maar bracht meteen zijn aanvaller zulk een diepe wond in den arm toe, dat de man met een pijnlijken gil zijn wapen liet zakken en op de vlucht sloeg. In een oogenblik was hij achter het hout bezijden den weg verdwenen.

Met een uitroep van blijdschap liep het meisje op haar bevrijder toe, die zich met haar naar den ouden man spoedde, die vergeefs beproefde op te staan. De plotselinge schrik had hem als 't ware verlamd. Met veel moeite kreeg men hem eindelijk op de been, doch hij moest aan den kant van den weg gaan zitten, om tot bedaren te komen. De roover lag nog altijd bewusteloos op den grond, zoo roerloos alsof hij dood was. Doch de jonge vrouw, die zich even over hem heen boog, hoorde hem zwaar zuchten.

„Laat hem nog maar liggen", sprak Otto, „we zullen hem straks wel vinden. Waar moest ge heen?"

„We waren tegen het avondeten nog eens gaan wandelen, vader en ik", was het antwoord. „Nu waren we ongemerkt wat verder gegaan dan eerst ons plan was, en toen het al schemering werd, namen we den naasten weg naar huis. Even vóór we hier waren, zagen we plotseling twee mannen op ons afkomen, die ons staande hielden en ons een kleinigheid vroegen. Vader wilde iets geven, maar onverwacht greep de een hem aan, wierp hem op den grond, en riep: „Je geld of je leven!" Ook ik werd vastgegrepen en bedreigd als ik schreeuwde of wat ik bij mij droeg niet overgaf".

„Hoe het met ons zou afgeloopen zijn weet ik niet. Misschien liep zelfs ons leven gevaar. Maar Gode zij dank dat gij nog ter rechter tijd zijt gekomen en ons hebt ontzet. Gij hebt ons een dienst gedaan die...."

„Daarover later", antwoordde Otto glimlachend. „We moeten nu zien, dat ge zoo spoedig mogelijk t'huis komt. Is het nog ver?"

„Geen tien minuten".

Het meisje ging met hem naar haar vader, die intusschen bijgekomen was en, leunende op zijn stok en door de twee anderen gesteund, weer langzaam loopen kon. De aanvaller lag nog altijd op den grond. Zijn kreunen nu en dan bewees, dat de slag hem toegebracht, raak was geweest.

„We zullen hem straks wel vinden", zei de jonker. „Nu eerst naar huis".

Langzaam ging het verder. Hoewel het bijna geheel donker was geworden, had Otto gelegenheid op te merken, dat de oude man een zwaren gouden ring met edelgesteenten droeg en de dochter een halssnoer van parelen met gouden sluiting. Waarschijnlijk had het een en ander de begeerlijkheid der roovers opgewekt, die hen reeds een tijdlang hadden bespied. Dat althans meende het meisje nu te hebben opgemerkt.

De wandeling duurde in deze omstandigheden wel bijna een half uur. Toen stonden zij aan het eind eener korte laan voor een openstaand ijzeren hek, waarachter Otto op een afstand licht bespeurde. Ze gingen binnen en bevonden zich weldra voor een gebouw, dat te oordeelen naar de vele verlichte vensters vrij groot moest zijn. Op 't geluid der bel werd de deur geopend door een bediende, die zeer beleefd het drietal ontving en binnenliet.

„We zijn wat laat Frederik", zei het meisje. „Vraag of mevrouw even in de huiskamer wil komen. Wij hebben een gast meegebracht".

De knecht vertrok, en het drietal ging de huiskamer binnen, waar de oude heer die nog wat versuft scheen, op een rustbank werd neêrgezet. Otto merkte op dat hij hier bij welgestelde lieden moest zijn. Het hooge, ruime vertrek was fraai, jakostbaar gemeubeld. Aan de wanden hingen een aantal portretten, die ridders en edelvrouwen schenen voor te stellen, en onze jonker aanstonds herinnerden aan de ridderzaal op zijn eigen slot Rothenfels.

Doch er was niet veel tijd tot rondzien. Want de vrouw des huizes, een dame van deftig voorkomen, trad binnen. Haar dochter deed nu in korte woorden een verhaal van hetgeen er was voorgevallen, waarbij zij wijselijk velerlei verzweeg dat de toehoorster had kunnen doen ontstellen. Zij zegde Otto hartelijk dank voor de geboden hulp, en hield zich intusschen bezig met haar zorg te wijden aan haar echtgenoot, die zich met de behulp van den bediende zoo dra mogelijk ter ruste begaf.

Terwijl de huisvrouw even de kamer uit was, om naar haar man te zien, herinnerde de dochter zich plotseling dat men nog iemand, daar ginds op den weg had achtergelaten. Otto, die haast maakte, ging met een knecht en een paar arbeiders, van lantaarns voorzien, naar den weg. Wel was het stikdonker, maar toch viel wel zoo ongeveer te bepalen, waar de overval had plaats gevonden. Toen men echter bij het lantaarnlicht op die plek ging zoeken, was nergens de persoon dien het betrof, te vinden. Na een uur waren allen teruggekeerd.

HOOGENBIRK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(*Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie*)

AANBIDDING.

o Eeuwig woord van God, dat hoog en dreigend
die wester wolken aan den hemel bouwt,
terwijl de morgen sluim'rend zwijgt en zwijgend
mijn ziel aanbidt en opwaarts schouwt.

Uit druipend groen van purper overbloosd
trilt schelle voorslag op van vogelkoren,
want klageloos wordt ver in 't rozig Oost
de blijde, gouden zomerdag geboren.

Hoe bruischt omhoog in 't wachtend hemelrond
het goud der nog verholen zonnewegen.
Daar wekt de adem van den morgenstond
in 't loof een klatrenden smaragdenregen.

Wat zijn Gods werken grootsch, wat zijn ze boven
ver boven menschelijke mogendheid!
Geslachten die verdweent, 'k wil met u loven
en knielen voor één' Majesteit.

Die roemt g' alleen, o goudgerande mant'len,
waar God Z'n Koningzeer mee tooit
en die alleen het zevenkleurig tint'len
der peerlen, die zijn almacht strooit.

Maar, aars'len doet mijn voet bij 't binnentreden
in Uwen tempel, God die alles ziet;
de duist're poel van ongerechtigheden
in mij ontging Uw vlammend' oogen niet.

Ik zou Uw werk in hart en oog weerspieg'len
en al der ziele lof- en dankgeboort,
het bruischend golven of het zachtkens wieg'len
van mijn aanbidding, off'ren in mijn woord.

In 't stille, voorgevoelde middaguur
zou dan bij 's harten wellustvolle kloppen
daar dalen uit des wouds bewogen toppen
Uw Godd'lijk levenswoord voor mij....

Wat werd er van? Daar waarden andre stemmen
door 't bladerruischen van Uw wereldhof;
daar zweefden geesten, haters van Uw almacht
en van mijn offer, — mijner lippen lof.

„Gij zult als God zijn", — „waarom zoudt g' aanbidden
o vrije, godgelijke menschenziel." —
En in de valsche koring, daar zij vielen,
waagd' ik mijn zinnen mee, — en viel.

Nu ziet G' alom des afgods altaar rooken
in 't menschenhart, dat om zijn God niet treurt,
het weefsel van zijn werken heeft verscheurd
en wandelt in zijn trotschheid ongebroken.

Weest dan een woedig' onweerslucht, o wolken!
Smoort scherpe bliksems in uw diep satijn
en doe het wreedst en billijkst schouwspel blinken:
het kruis — en 't Lam in hellepijn.

Wat spreekt gij, strakke lijnen van die balken
Gij doodsverf van zijn lichaam tegen 't zwart.
Die schichten en die donderslagen spreken,
dat God zijn wraak verscherpt, verhardt.